

4. Перебийніс В. С. Повторюваність фонем і структура слова в сучасній українській мові // Статичні та структурні лінгвістичні моделі. Київ: Наук. думка, 1966. 160 с.
5. Трубецкой Н. С. Некоторые соображения относительно морфонологии // Пражский лингвистический кружок. Москва, 1967. С. 115–119.

ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ

Полюга Л. М. Словник українських морфем. Львів: Світ, 2001. 448 с.

Стаття надійшла 03.10.2017 року

УДК 811.161.2'282(477.86)

Любов Осташ, Роман Осташ
(Львів, Україна)
e-mail: ostash.lubov@ukr.net

ЛЕКСИКА СЕЛА СТРИГАНЦІ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКСИКОГРАФІЧНОГО ОПРАЦЮВАННЯ. 3. 2 (ЗААНТЕБЕЛЮВА́ТИ – ЗАВУЗКІЙ)

У статті запропоновано нові підходи до лексикографічного опрацювання лексики сучасного мовлення мешканців одного села. Разом з апелятивною лексикою у словник введено й оніми (прізвища, вуличні прізвиська, мікротопоніми). Окрім фразеологізмів, подано також узвичаєні вислови. У статті вміщено другу частину лексем, які починаються на літеру З. У кожній словниковій статті подано максимальну кількість прикладів-цитат із розмовного діалектного мовлення, особливо при тих значеннях, які можуть відрізнятися від значень певної лексеми у літературній мові.

Ключові слова: діалектологія, лексикографія, фразеологія, діалектне мовлення, говірка, село Стриганці.

Осташ Л., Осташ Р. Лексика села Стриганцы как объект лексикографической обработки. 3. 2 (ЗААНТЕБЕЛЮВА́ТИ – ЗАВУЗКІЙ).

В статье предложено новые подходы к лексикографической обработке лексики современной речи жителей одного села. Наряду с апеллятивной лексикой в словарь введены онимы (фамилии, уличные прозвища, микротопонимы). Кроме фразеологизмов, помещаем также обиходные изречения. В статье разрабатывается вторая часть лексем, начинающихся на букву З. В каждой словарной статье приведено максимальное количество примеров-цитат из разговорной диалектной речи, особенно при значениях, отличающихся от значений данной лексемы в литературном языке.

Ключевые слова: диалектология, лексикография, фразеология, диалектная речь, говор, село Стриганцы.

Ostash L., [Ostash R.] Lexis of Stryhantsi village as objekt of lexicographical processing. 3/Z. 2 (ЗААНТЕБЕЛЮВА́ТИ – ЗАВУЗКІ́Й).

New approaches to lexicographical processing of modern speech lexis of residents of a separate village are suggested in the article. Onyms along with appellative lexis are introduced into the vocabulary (surnames, street nicknames, microtoponyms). Common phrases are also presented in addition to idioms. The article contains the second part of lexemes that begin with 3/Z letter. Each dictionary entry provides the maximum number of examples-quotations in vernacular dialectal speech, in particular, in the meanings which may differ from the meanings of the given lexeme in the literary language.

Keywords: *dialectology, lexicography, phraseology, dialectal speech, dialect, the village of Stryhantsi.*

Метою запропонованої статті є лексикографічне опрацювання лексики сучасного мовлення мешканців одного села. Об'єктом дослідження обрано говірку села Стріганці Тісменицького (діалектне стриганецьке – *Тисменецького*) району Івано-Франківської області (Україна). Говірка міститься на південному заході наддністрянського діалекту. Село розташоване в 30 км від обласного центру – міста Івано-Франківська (якщо їхати через *Рóшнів, Клубі́вці, Тісменицю*). Вважається, що воно засноване у 1624 році. Село значиться на карті французького інженера-картографа Левассера де Боплана з 1650 року. Сусіднє село *Рóшнів* – набагато давніше, у писемних пам'ятках згадується з 1387 року. Із Стриганцями сусідять також села *Дóвге, Поберéжжя* (діалектне стриганецьке – *Поберéжі*).

Структура словникової статті. Реєстрові слова подано великими літерами жирним шрифтом за українською абеткою. Після реєстрового слова у квадратних дужках наведено транскрипцію з обов'язковим позначенням наголосу та інших звукових особливостей лексеми. У мовленні стриганчан ненаголошений звук [e] звучить невиразно, часто наближаючись до [и] або [і]. Характерною особливістю говірки є те, що часто один і той же мовець може вживати будь-яку з цих паралельних фонетичних форм. Тобто при вимові лексеми **селó** 'вид населеного пункту' можливі такі фонетичні варіанти: **селó** [се^лло], **силó** [си^лло], **силó** [си^ело]. Із цієї ж причини, указуючи на середній рід у словникових статтях, присвячених прикметникам і дієприкметникам, указуємо (в ненаголошеній позиції) через скісну риску подвійну вимову, наприклад: «**КАВÓВІЙ** [ка^вові́й], -а, -е/-и, *прикм. 1. Який стосується кави. 2. Який має колір, аналогічний до кольору кави*». Детальніше варіанти -е/-и не розшифровуємо, хоча слід мати на увазі, що, окрім указаних, можливі ще проміжні варіанти: звук [e], наближений до [и], та звук [и], наближений до [e]. Знак наголосу у транскрипції ставимо перед наголошеним складом. Після квадратних дужок подано ремарки: для **іменника** – вказівка на закінчення родового відмінка однини, вказівка на рід (*ч., ж., с., при*

іменникові спільного роду – *сп. р.*); для дієслова – вказівка на частиномовну належність слова та на вид (*док.*, *недок.*); для прикметника – вказівка на частиномовну належність. Прикметники подано у формі чоловічого роду, після того через коми вказано закінчення жіночого та середнього родів; для інших частин мови – вказівка на частиномовну належність. Якщо слово багатозначне, викладено всі відомі авторам значення лексеми. Ці значення відокремлено арабськими цифрами. Омоніми подано в окремих статтях із числовим позначенням індексу справа. Якщо реєстровим словом є вуличне прізвисько, то у словниковій статті вказуємо основні похідні форми прізвиськ членів сім'ї, не розписуючи детально всі можливі варіанти антропонімоформул, у яких можуть уживатися ці основні форми. Докладніше про функціонування вуличних прізвиськ у Стриганцях див. [1].

Загальні умовні скорочення: *безос.* – безособове; *вл. н.* – власна назва; *див.* – дивись; *дит.* – дитяче; *дієприкм.* – дієприкметник; *дієсл.* – дієслово; *док.* – доконаний вид; *ж.* – жіночий рід; *знач.* – значення; *кул.* – кулінарне; *майб.* – майбутній; *мин.* – минулий; *мн.* – множина; *недок.* – недоконаний вид; *одн.* – одинина; *ос.* – особа; *перен.* – переносне значення; *прикм.* – прикметник; *присл.* – прислівник; *с.* – середній рід; *сп. р.* – спільний рід; *теп.* – теперішній; *ч.* – чоловічий рід; ♦ – фразеологічні одиниці; ◼ – узвичаєні вислови.

З

ЗААНТЕБЕЛЮВА́ТИ [заанте^ибе^ил'у¹вати], **ЗААНТИБИЛЮВА́ТИ** [заанти^еби^ел'у¹вати] *дієсл.*, *док.*, (кому, на кого) записати у спадок (кому, на кого), юридично письмово заповісти комусь свій маєток, рухомі речі і т. ін. *Див. ще* АНТЕБЕЛЮВА́ТИ, АНТИБИЛЮВА́ТИ.

ЗААНТИБИЛЮВА́ТИ *див.* ЗААНТЕБЕЛЮВА́ТИ.

ЗААСВАЛЬТУВА́ТИ [заасвал'ту¹вати] *док.*, **ЗААСФАЛЬТУВА́ТИ** [заасфал'ту¹вати] *дієсл.*, *док.*, (покрити дорогу асфальтом) заасфальтувати. *Див. ще* АСВАЛЬТУВА́ТИ, АСФАЛЬТУВА́ТИ.

ЗААСФАЛЬТУВА́ТИ *див.* ЗААСВАЛЬТУВА́ТИ.

ЗАБА́ВА [за¹бава], -и, *ж.* **1.** (зібрання, на якому розважаються, веселяться) забава: *То була́ фа́йна забáва.* **2.** Розвага. **3.** *перен.* Яке-небудь заняття (в тому числі хобі), яке допомагає людині відпочити.

ЗАБА́ВИТИ [за¹бавити] *дієсл.*, *док.* (кого) **1.** Заспокоїти дитину, яка плаче, іграшкою чи якимись іграми. **2.** Влаштувати для дорослих якусь гостину, вечірку і т. ін. *Див. ще* БА́ВИТИ, ПОБА́ВИТИ.

ЗАБА́ВИТИСІ [за¹бавитис'і] *дієсл.*, *док.* Гарно відпочити, провести час на гостині, вечірці. *Див. ще* БА́ВИТИСІ, ПОБА́ВИТИСІ.

ЗА́БАВКА [за¹баўка], -и, *ж.* **1.** Дитяча іграшка. **2.** *перен.* Яке-небудь заняття, яке допомагає людині відпочити.

ЗАБАВНИЙ [забау'ниї], -á, -é *прикм.* Який наповнений розвагами, жартами: *Висільї було хорóше, забавне.* ■ **музїки забавні** – гурт музик, які, окрім виконання музичних творів, організують гостей на різноманітні розваги.

ЗАБА́ГАНКА [за'баганка], -и, *ж.* **1.** (велике бажання щось мати чи одержати) забаланка. **2.** Примха.

ЗАБАГА́ТО [заба'гато] *присл.* (надто багато, надмірно багато) забаланто. ♦ Приказка: **Як забаланто, то й свиня не хóче** – те, що над міру, шкодить усім; ■ **йому́ півсвіта замáло, цілого забаланто** – про зажерливу людину. *Див. ще ЗАФІ́СТ.*

ЗАБА́ГНУТИ [за'багнути] *дієсл., док.* Дуже захотіти, забажати: *Ната́ля вче́ра забáгла пля́цків.*

ЗАБА́ГНУТИСІ [за'багнутис'і] *дієсл., док.* Забажатися: *Йому́ сі забáгло борщó.*

ЗАБАЛА́КАТИ *див. ЗАБАЛА́КУВАТИ.*

ЗАБАЛА́КАТИСІ *див. ЗАБАЛА́КУВАТИСІ.*

ЗАБАЛА́КУВАТИ [заба'лакувати] *дієсл., недок., ЗАБАЛА́КАТИ* [заба'лакати] *док.* **1.** Починати говорити, розповідати, балакати. **2.** (кого) набридати кому-небудь довгою, непотрібною розмовою. **3.** (кого) відволікати кого-небудь своїми балачками від якихось основних справ: *Вона́ мене́ забала́кала, та й молоко́ збі́гло.* *Див. ще БАЛА́КАТИ, НЕДОБАЛА́КАТИ, ПЕРЕБАЛА́КАТИ, ПОБАЛА́КАТИ, РОЗБАЛА́КАТИ, РОЗБАЛА́КАТИСІ.*

ЗАБАЛА́КУВАТИСІ [заба'лакуватис'і] *дієсл., недок., ЗАБАЛА́КАТИСІ* [заба'лакатис'і] *док.* **1.** Витратити надмірно багато часу на розмову, на балачки. **2.** Говорити невпопад унаслідок хвороби, втрачання свідомості і т. ін.: *Він вже почина́є забала́куватисі.*

ЗАБАНДАЖУВА́ТИ [забандажу'вати] *дієсл., док.* Перев'язати бинтом, марлею чи іншим підручним матеріалом, накласти пов'язку; зробити перев'язку. *Див. ще БАНДАЖУВА́ТИ, ПЕРЕБАНДАЖУВА́ТИ, РОЗБАНДАЖУВА́ТИ.*

ЗАБАНУВА́ТИ [забанувати] *дієсл., док.* (за ким) засумувати, затужити, заскучати. *Див. ще БАНУВА́ТИ.*

ЗАБА́ЦЬКАНИЙ [за'бац'каний], -а, -е/-и, *дієприкм.* Забруднений грязюкою, болотом. *Див. ще ЗАТАЛА́ПАНИЙ.*

ЗАБА́ЦЬКУВАТИСІ [за'бац'куватис'і] *дієсл., недок., ЗАБА́ЦЬКАТИСІ* [за'бац'катис'і] *док.* Забруднитися грязюкою, болотом. *Див. ще ЗАБІ́РКУВАТИСІ, ЗАТАЛА́ПУВАТИСІ.*

ЗАБЕ́МБУВАТИ [за'бембувати] *дієсл., недок., ЗАБЕ́МБАТИ* [за'бембати] *док.* (кого) набридати довгими розмовами, частими відвідинами когось і т. ін. ■ **забембувати (забембати) го́лову** (кому) – відволікати (відволікти) кого-небудь розмовами від основної справи, про

виконання якої забувається: *Вона мені забембала го́лову, та й я забу́ла, що маю́ ще купи́ти олі́й.*

ЗАБИВА́ТИ [заби|вати] дієсл., недок., **ЗАБІ́ТИ** [за|бити] док. **1.** З силою систематично бити об що-небудь: *а) Зимá бу́ла ле́гка, дощі́ забива́ли, забива́ли – бі́ли в стіну́, і фа́рба повилу́скувалася; б) Той га́нок забива́ло дощэ́м.* **2.** (про територію з рослинністю) густо, щільно заростати бур'янами. *безос. забива́ло* (недок.) / *забу́ло* (док.) – густо, щільно заростало / заросло бур'янами. **3.** (про рослини) перемагати у боротьбі з іншими видами рослин: *Я посади́ла там кукурудзи, думала, що вони́ заб'ю́т буріні́.* **4. перен.** Заглушувати щось основне. **■ забива́ти (забу́ти) го́лову** (чим і без додатка) – відволікати (відволікти) людину чимось другорядним від її основних думок, перешкоджаючи таким чином здійснювати основні наміри; **■ забива́ти (заверта́ти) собі́ дурну́м го́лову** – перейматися дрібницями, на які не варто звертати увагу; **■ не забива́й собі́ дурну́м го́лову** – не звертай уваги на дурниці, не переймайся дурницями.

ЗАБИРА́ТИ [заби|рати] дієсл., недок., **ЗАБРА́ТИ** [заб|рати] док. **1.** (брати собі) забирати: (мама про дочку-студентку) *Вона́ всьо забра́ла у свій пенáл, наві́ть запáски. І пої́хала. А я ра́но не ма́ла з чим бахури́ска до шко́ли відпра́вити. Така́ м бу́ла зла!* **2.** (відбирати) забирати: *Забирі́т в не́го з рук ніж, бо він ще мале́нький, ще порі́жисі. Ніж – то не гра́йка.* **3. перен.** Перемістити кого-небудь з одного місця перебування в інше: *Забери́ діти до ха́ти, бо стра́шне куса́ють комарі́.* **4. перен.** Перекласти що-небудь з одного місця в інше: *Забери́ міску звідси.*

ЗАБИРА́ТИСІ [заби|ратис'і] дієсл., недок., **ЗАБРА́ТИСІ** [заб|ратис'і] док. **1.** (звідки) покинути якесь місце: *Ану́, одéн з дру́гим, забира́йтисі звідси!* **2.** Піти геть: *Кому́ не рихт, най сі забира́е 'хто не задоволеній (таким порядком), нехай іде геть'.* **■ забира́йсі гет** – іди геть, іди геть звідси: *Забира́йсі мені́ гет з подві́рі!*

ЗАБІ́РКАТИСІ див. **ЗАБІ́РКУВАТИСІ.**

ЗАБІ́РКУВАТИСІ [за|биркуватис'і] дієсл., недок., **ЗАБІ́РКАТИСІ** [за|биркатис'і] док. Забруднюватися грязюкою (переважно під час ходи у дощову погоду). Див. ще **ПІДБІ́РКУВАТИСІ, ЗАБА́ЦЬКУВАТИСІ.**

ЗАБІ́ТИ див. **ЗАБИВА́ТИ.**

ЗАБІ́ГАТИ [заб'ігати] дієсл., док. Почати бігати. **■ аж мурашкі́ забі́гали по спині́** – 'аж мурашки забігали по спині';

ЗАБІ́ГАТИ [заб'ігати] дієсл., недок., **ЗАБІ́ГТИ** [заб'ігти] док. (куди, в що) вбігати куди-небудь. Див. ще **БІ́ГАТИ, БІ́ГТИ.**

ЗАБІ́ЛІТИ див. **ЗАБІ́ЛЮВАТИ.**

ЗАБІ́ЛЮВАТИ [заб'іл'увати] дієсл., недок., **ЗАБІ́ЛІТИ** [заб'ілити] док. Вливати трохи молока до якої-небудь страви (переважно рідкої), щоб зробити її смачнішою. Інколи це робиться вимушено: страва повинна бути

зварена на молоці, але молока не вистачає, то його додають хоч трохи до воді для покращення смаку страви. Деколи молоко додають у невеликій кількості (забілюють страву) спеціально, згідно з кулінарним рецептом.

ЗАБОРГУВА́ТИ [заборгувати] дієсл., док. Мати перед кимось борг у вигляді грошей або необхідної для виконання роботи. Див. ще **БОРГУВА́ТИ, ПОБОРГУВА́ТИ**.

ЗАБОЧЕ́НИЙ [забочений], -а, -е/-и, дієприкм. Нахмурений: *Ти чо такий забочений?* Див. ще **ЗАВІ́РЕНИЙ**.

ЗАБО́ЯТИСІ [забо'ятис'і] дієсл., док., дит. Збоятися, злякатися, перелякатися.

ЗАБЛУ́ДИТИСІ [заблудитис'і] дієсл., док. Заблудитися: (сусід жартома до сусідки, чия корова прийшла разом із його коровою на його подвір'я) – *Шось Ва́ша коро́ва заблуді́ласі. – Зна́єте, так сі полю́били обі́дві корові́.*

ЗАБРА́ТИ див. **ЗАБИРА́ТИ**.

ЗАБРА́ТИСІ див. **ЗАБИРА́ТИСІ**.

ЗАБРУ́НІТИ [забрун'іти] дієсл., док. 1. Почати бриніти. 2. (про бджолу, муху) почати дзижчати. Див. ще **БРУ́НІТИ, ПОБРУ́НІТИ**.

ЗАБУВА́ТИ [забувати] дієсл., недок., **ЗАБУ́ТИ** [забути] док. Забувати: а) (знайомі односельчани жартома до трирічного хлопчика, який сідає в автобус із татом) *Ма́му де забу́в?* б) (із пісні) *Співа́ночки мої́ мілі! Кі́лько я вас зна́ла! А як прийшла́ до свекру́хи, всі́ позабува́ла. А свекру́ха до́бра бу́ла, та й ми нагада́ла, Співа́й, до́ню, співа́ночки, би с не забува́ла;* в) *Вона́ мені забембала го́лову, та й я забу́ла, шо ма́ю ше купі́ти олі́й;* г) *Не смію́сі пита́ти, але скажі́т мені́, що там напи́сано, бо м забу́ла вдо́ма окуля́ри.* Див. ще **ПОЗАБУВА́ТИ**.

ЗАБУВА́ТИСІ [забуватис'і] дієсл., недок., **ЗАБУ́ТИСІ** [забутис'і] док. Те саме, що **ЗАБУВА́ТИ**.

ЗАБУ́ДИТИ див. **ЗАВУ́ДИТИ**.

ЗАБУ́ДЬКУВАТИЙ [забуд'куватий], -а, -е/-и, прикм. Забудькуватий.

ЗАБУ́МКАТИ [забумкати] дієсл., док. 1. Почати видавати, утворювати глухі звуки, ритмічно ударяючи об що-небудь (наприклад, у бубон). 2. Постукати кілька разів підряд у шибку вікна. Див. ще **БУ́МКАТИ**.

ЗАВАДЖ́СТИ див. **ЗАВАДЖ́ЬІТИ**.

ЗАВАДЖ́ЬІТИ [зава'дж'іти], **ЗАВАДЖ́СТИ** [зава'дж'є'ти] дієсл., недок., **ПОЗАВАДЖ́ЬІТИ** [позава'дж'іти], **ПОЗАВАДЖ́СТИ** [позава'дж'є'ти] док. Заважати: а) *Як нас вівозі́ли в Сибі́р, то бу́лі в селі́ такі́ лю́ди, шо ті́шилисі́ і говори́ли: «Най́ вже́ нам бога́чі не завадж́ьіот»;* б) *Він йому́ позавадж́ьів та й пішо́в.*

ЗАВА́ЖУВАТИ [за¹важувати] дієсл., *недок.*, **ЗАВА́ЖИТИ** [за¹важити] *док.* Мати певну вагу при зважуванні: (у сільській крамниці) – *То вам зава́жило на вісім грівень со́рок копі́юк. – Ой-йой-йой! Я ду́мала, що то бу́де пій́тка.*

ЗАВАЛІ́ТИ [зава¹лити] дієсл., *док.* Розібрати на частини, розвалити: *Гру́бу ту зава́лили ‘Пічку ту розібрали, розвалили’.*

ЗАВДАВА́ТИ [заўда¹вати] дієсл., *недок.* **ЗАВДА́ТИ** [заўда¹дати] *док.*
1. Допомогати кому-небудь покласти вантаж на плечі, напр., мішок із зерном, картоплею, верету з сіном, травою і т.д. **■ завдава́ти музу́кам бу́бен** – (про гостей на весіллі) іти в числі останніх з весілля; **2.** *перен.* Допомогати матеріально **■ дава́ти (да́ти) і завдава́ти (завда́ти)** – щедро допомогати матеріально, щедро давати комусь (переважно родичам, членам сім’ї) гроші, кошти, матеріальні цінності, майно і т. ін.: *Та як би він лишé хоті́в вчі́тисі, то я би йому́ помогла́, я би йому́ да́ла і завда́ла.*

ЗАВДА́ТИ *див.* **ЗАВДАВА́ТИ.**

ЗАВДАТКУВА́ТИ [заўдатку¹вати] дієсл., *недок.* Платити завдаток.

ЗАВЕДІ́Я *див.* **ЗАВИДІ́Я.**

ЗАВЕЛІ́КИЙ [заве¹ликий], -а, -е/-и, *прикм.* (надто великий розміром) завеликий: *Ця сорóчка на те́бе бу́де завелі́ка.*

ЗА́ВЕЛИКО [заве¹лико], **ЗА́ВИЛИКО** [зави¹лико] *присл.* Заздрісно: *Наму́чилисі ми то́го ро́ку з ті́ми кукурудза́ми, му́сили два ра́зи переса́джувати, бо воро́ни віті́гали, але як нам восе́ні віросли, то так бу́ло лю́дим за́велико.*

ЗАВЕРТА́ТИ ¹[заве¹р¹тати] дієсл., *недок.*, **ЗАВЕРНУ́ТИ** ¹[заве¹р¹нути] *док.* **1.** Робити поворот, повертати. **2.** Примушувати когонебудь повернути в інший бік або назад з того напрямку, в якому людина чи тварина прямувала: (із розмови пастухів на пасовиську) *Йди, заверні́ худóбу, бо за́раз в кукурудзи залі́зе.* **3.** Проходячи або повертаючи мимо, принагідно зайти або заїхати кудись чи до когось: *Та я взага́лі то йшла до сі́льма́гу, але ві́джу – ти приї́хала та й ду́маю: дай за́верну.* **■ заверта́ти го́лову** (кому чим і без додатка) – а) набридати кому-небудь своїми дрібничковими проханнями, справами і т. ін.; б) завдавати комусь клопотів; **■ заверта́ти кому́сь голо́ві** – те саме, що **заверта́ти го́лову**; **■ заверта́ти (забива́ти) собі́ дурні́м го́лову** – перейматися дрібницями, на які не варто звертати увагу.

ЗАВЕРТА́ТИ ²[заве¹р¹тати] дієсл., *недок.*, **ЗАВЕРНУ́ТИ** ²[заве¹р¹нути] *док.* (кого, що) загортати у що-небудь: (жінка, звертаючись до продавця у сільській крамниці) *А заверні́ мені́ то в який папі́р. Бо як то мені́ не́сти че́рез всьо село́? Всі лю́ди бу́дут ззира́тисі.*

ЗАВЖДІ́ [заўж¹ди] *присл.* Завжди. **■ нас завжді́ всю́ди по́вно** – ми завжди всюди присутні.

ЗАВІВАНЕЦ [за'виване'ц], -нці, **ЗАВІВАНИЦ** [за'вивани'ц], -нці, ч., кул. Рулет із дріжджового тіста з повидлом чи маком.

ЗАВІВАНІ [за'виван'і], -і, с. Один із весільних обрядів у Стриганцях – завивання молодої: (бабуся насмішувато коментує дії трирічної онуки, яка, граючись, взяла подушку з хати і кудись іде) *Так, як до завівані йде!*

ЗАВИВА́ТИ [зави'вати] дієсл., *недок.*, **ЗАВІ́ТИ** [за'вити] *док.* (кого, що) загортати у що-небудь. Те саме, що **ЗАВЕРТА́ТИ**². 1 ос. одн. теп. часу – (я) **завива́ю**; 1 ос. одн. мин. часу – (я) **завиво́в** (*недок.*), (я) **заві́в** (*док.*); 1 ос. одн. майб. часу – (я) **бу́ду завива́ти** (*недок.*), (я) **зав'ю́** (*док.*).

ЗАВИДІ́Я [зави'д'і́я], -і́ї, **ЗАВЕДІ́Я** [за'ве'д'і́я], -і́ї, *сп. р.* (стосується людини незалежно від статі чи віку) вередлива людина, вередá. *Див. ще ВЕРЕДА́, ПРІ́МХА.*

ЗА́ВИДЛИВИЙ [завидливи́], -а, -е/-и, *прикм.* Заздрісний, завідливий. *Див. ще ЗА́ВИСЛИВИЙ, ЗА́ВИСНИЙ.*

ЗАВІ́ДНА [за'видна] *присл.* (у вечірній час перед настанням сутінків; коли ще не смерклося) завідна.

ЗА́ВИДУВАТИ [завидувати] дієсл., *недок.* (кому) завідувати, заздрити. *Див. ще ПОЗА́ВИДУВАТИ.*

ЗАВИНÉНИЙ [зави'нений], -а, -е/-и, *дієприкм.* **1.** (про річ, предмет) загорнутий. **2. ж.** Те саме, що **ЗАВІ́ТА.**

ЗАВИНІ́ТИ [зави'нити] дієсл., *док.* **1.** Провинитися: *Біти як Га́мана – то значит: біти не жаліючи, бо завинів.* **2.** (кому що або без додатка) (мати перед кимось борг у вигляді грошей) заборгувати: а) *Я їй завиніла за фáрбу. Дай мені грóші, щоб я їй віддала і не була вінна;* б) (покупець до продавця, нагадуючи про свій борг) *Я вчéра завинів дівіть копійок.*

ЗАВИНУ́ТИ [зави'нути] дієсл., *док.* **1.** (кого, що) загорнути у що-небудь. **2.** Зав'язати, обв'язати.

ЗАВИНУ́ТИСИ [зави'нутис'і] дієсл., *док.* (в що) **1.** Обгорнути себе чим-небудь, переважно виготовленим із тканини. **2.** Одягнути на голову хустку: *Вона́ завину́ласі в хустку і пішла́ додóму.*

ЗАВИСА́ТИ [зави'сати] дієсл., *недок.*, **ЗАВІ́СНУТИ** [за'виснути] *док.* Зависати.

ЗА́ВИСЛИВИЙ [зависливи́], -а, -е/-и, *прикм.* Те саме, що **ЗА́ВИДЛИВИЙ**: *У на́шім селі́ лю́ди дуже́ за́висливі.*

ЗА́ВИСНИЙ [зависни́], -а, -е/-и, *прикм.* Те саме, що **ЗА́ВИДЛИВИЙ.**

ЗАВІ́СНУТИ *див. ЗАВИСА́ТИ.*

ЗАВИСО́КИЙ [зави'соки́], -а, -е/-и, *прикм.* (занадто високий) зависокий. *Див. ще ВИСО́КИЙ.*

ЗАВИСО́КО [зави'соко] *присл.* (занадто високо) зависоко. *Див. ще ВИСО́КО.*

ЗА́ВИСТЬ [завист'ь], -и, *ж.* Заздрість.

ЗАВІТА *див. ЗАВІТИЙ*.

ЗАВІТИЙ [за'витиї], -а, -е/-и, *дієприкм.* 1. Загорнутий. 2. **ЗАВІТА** [за'вита], *ж.* Яка має на голові хустку: *Кожда дівка була в хустинці завіта.*

ЗАВІДАТИ *див. ЗАВІДУВАТИ* ¹.

ЗАВІДУВАТИ ¹ [за'в'ідувати] *дієсл., недок., ЗАВІДАТИ* [за'в'ідати] *док.* (куди, до кого) завітати, (куди, до кого); провідувати (кого).

ЗАВІДУВАТИ ² [за'в'ідувати] *дієсл., недок.* (чим) виконувати обов'язки завідувача певної установи, закладу, організації та ін.

ЗАВІРЕНИЙ [за'в'іреній], -а, -е/-и, *дієприкм.* 1. Нахмурений; насуплений; який дивиться спідлоба. 2. *перен.* Який ставиться при зустрічі або розмові з явно виявленою неприязню або підозрінням до кого-небудь.

ЗАВІРИТИСІ [за'в'іритис'і] *дієсл., док.* (на кого і без додатка) 1. Нахмуритися, насупитися; дивитися спідлоба. 2. *перен.* Неприязно або з підозрінням ставитися до кого-небудь.

ЗАВ'ЄЗУВАТИ [за'в'їезувати], **ЗАВ'ЙІЗУВАТИ** [за'в'їизувати] *дієсл., недок., ЗАВ'ІЗАТИ [за'в'їзати] *док.* (робити вузол, з'єднувати, скріплювати кінці чого-небудь вузликом, петлею і т. ін.) зав'язувати. **■ зав'язувати (зав'їзати) на гудз** – зав'язати вузлом (напр., шнурівки в туфлях): *Зав'їжі на гудз, бо інакше – розв'їжисі;* **■ зав'язувати (зав'їзати) на ключку** – зав'язати петлею (напр., шнурівки в туфлях); **■ (кому) зав'їзати світ** – а) робити когось нещасним, позбавляти радості: (із пісні) *А ти мені, шабеліно, зав'їзала світ;* б) одружувати кого-небудь (переважно нещасливо). *Див. ще РОЗВ'ЄЗУВАТИ, РОЗ'ЙІЗУВАТИ, РОЗВ'ІЗАТИ.**

ЗАВ'ЄЗУВАТИСІ [за'в'їезуватис'і], **ЗАВ'ЙІЗУВАТИСІ** [за'в'їизуватис'і] *дієсл., недок., ЗАВ'ІЗАТИСІ [за'в'їзатис'і] *док., перен.* Організовуватися: *Тоді вже був зав'їзовсі колгосп.**

ЗАВ'ЄЗЬ [за'в'їез'], -і, **ЗАВ'ЙІЗЬ** [за'в'їиз'], -і *ж.* Зав'язь.

ЗАВІЗНО [за'в'ізно] у знач. присудкового слова (дуже багато кого-, чого-небудь; переповнено, скупчено) завізно: *В нашім млині в суботу все завізно 'У нашому млині в суботу завжди багато відвідувачів'.*

ЗАВ'ЙІЗНУТИ [за'в'їизнути], **ЗАВ'ЄЗНУТИ** [за'в'їєзнути] *дієсл. док.* Зав'язнути. *Див. ще В'ЙІЗНУТИ, В'ЄЗНУТИ.*

ЗАВ'ЙІЗУВАТИ *див. ЗАВ'ЄЗУВАТИ.*

ЗАВ'ЙІЗЬ *див. ЗАВ'ЄЗЬ.*

ЗАВ'ЙІНУТИ [за'в'їиннути], **ЗАВ'ЄНУТИ** [за'в'їєннути] *дієсл., док., ЗІВ'ЙІНУТИ [зі'в'їиннути], **ЗІВ'ЄНУТИ** [зі'в'їєннути] *док.* зів'янути. *Див. ще В'ЙІНУТИ, В'ЄНУТИ.**

ЗАВ'ІЗАТИ *див. ЗАВ'ЄЗУВАТИ.*

ЗАВ'ОДИТИ [за'водити] *дієсл., недок., ЗАВ'ЄСТИ [за'вести] *док.* 1. Супроводжуючи, допомагати кому-небудь заходити кудись або до*

когось **2.** Брати на утримання тварину: а) *Він си завів пса*; б) *Та шось робі з тіми пса́ми, бо вже їх багáто на подві́ру, а ще як дві сучки врóдіт, то шо – будем пся́рню завóдити?*

ЗАВОДІ́ТИ [заво́дити] дієсл., недок. **1.** Дуже плакати, ревіти: (жінка до чоловіка у розмові про дитину) *Ти хóчеш, шоб вона́ з́араз заводі́ла?* ‘не зачіпай її, бо вона зараз плакатиме?’. **2.** Голосити.

ЗАВОЛОКА́ТИ [заволо́кати] дієсл., недок., **ЗАВОЛОКТІ́** [заволок’ти] док., **ЗАВОЛОЧІ́** [заволо’чи] док. **1.** Вміщувати щось у середину чого-небудь: *Я вже заво́лік пері́ну в підоді́яльник.* **2.** Протягувати нитку через вушко голки. Те саме, що **ВСІ́ЛЮВАТИ**: *Заволочі́ ми ні́тку в глу.*

ЗАВОЛОКТІ́ див. **ЗАВОЛОКА́ТИ.**

ЗАВОЛОЧІ́ див. **ЗАВОЛОКА́ТИ.**

ЗАВОЛОЧІ́ТИ [заволо’чити] дієсл., док. Розпушити бороною зорану землю до або після сівби. Див. ще **ВОЛОЧІ́ТИ.**

ЗАВОРІ́ТНІ [заво́р’ітн’і] мн. Вл. н.: мікротопонім – назва поля, розташованого на території села Стриганці.

ЗАВСТИДА́ТИ [заўсти’дати] дієсл., док. **1.** (кого) поставити когось у незручне становище і змусити таким чином зазнати прилюдного сорому. **2.** (кого) присоромити, звернути кому-небудь увагу на його негідну поведінку.

ЗАВСТИДА́ТИСІ [заўсти’датис’і] дієсл., док. Відчути сором засоромитися. Див. ще **ВСТИДА́ТИСІ.**

ЗАВУДІ́ТИ [заву́дити], **ЗАБУДІ́ТИ** [забу́дити] док. (про м’ясо і м’ясні вироби) закоптити *Див. ще ВУДІ́ТИ.*

ЗАВУЗКІ́Й [завуз’ки́], -á, -é, прикм. (занадто вузький) завузький. *Див. ще ВУЗКІ́Й.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Остап, Р. І. Із життя сучасних українських прізвиськ. 3 // Діалектологічні студії. 6: Лінгвістичний атлас – від створення до інтерпретації / [за ред. П. Гриценка, Н. Хобзей]. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 2006. С. 293–302.

Стаття надійшла 27.09.2017 року